

MATE KAPOVIĆ

Filozofski fakultet, Odsjek za lingvistiku
Ivana Lučića 3, HR-10 000 Zagreb
mkapovic@ffzg.hr
http://mudrac.ffzg.hr/~mkapovic

ČAKAVSKO I KAJKAVSKO U DONJOSUTLANSKOJ AKCENTUACIJI (NA PRIMJERU GOVORA DRINJA)

U članku se na primjeru govora mjesta Drinje govori o čakavskim i kajkavskim elementima u akcentuaciji donjosutlanskoga dijalekta (pokajkavljenih genetski čakavskih govora). Najvažniji su čakavski elementi potpuno izostajanje neocirkumfleksa u morfologiji: *krāvom*, *o brātu*, *o smīti*, mn. *mīsta*, *slābi*, *čūjem*, *pobègou*, *čīstila*, *namāzan*, a i drugdje: *gāvran*, *kōža*, *višnja* itd. Neocirkumfleks se javlja pod utjecajem kajkavskoga samo u pojedinačnim leksemima i tvorbama: *oprāva*, *vōla*, *svādba*, *žābji* itd. Utjecajem se kajkavskoga, na ovaj ili onaj način, smatraju naglasni oblici poput: *pīla*, *javīla*, supin *pīt*, *v grādu*, *zelēni*, *sēla*, *s kōnji*, *vjūtro* itd.

1. Uvod

Donjosutlanski dijalekat je jedan od šest dijalekata koji se ubrajaju u kajkavsko narječje.¹ Od tih šest dijalekata, tri su kajkavska u užem smislu – zagorsko-međimurski, turopoljsko-posavski i križevačko-podravski dijalekat. Kod ostalih je triju dijalekata – donjosutlanskoga, prigorskoga i goranskoga – situacija nešto kompliciranija. Donjosutlanski su govori, o kojima ćemo ovdje govoriti, izvorno čakavski i tek su naknadno pokajkavljeni. Gledajući dakle genetski, povijesno – tu je zapravo riječ o čakavskim govorima. Prigorski govori su zapravo prijelazni kajkavsko-čakavski govori, tj. imaju osobine i kajkavskoga i čakavskoga,² dok su goranski govori (ponajprije njihov veći, zapadni dio) zapravo genetski slovenski govori, što je očito i po glasovima i

¹ Ovdje se držimo Brozovićeve podjele (Brozović – Ivić 1988: 91–93).

² Npr. što se tiče čakavskoga - odraz je poluglasa *a/a*, javlja se odraz jata po Jakubinski-Meyeru, razlikuju se *č* i *ć* itd.

po prozodiji.³

Smatra se da su se govornici donjosutlanskoga, izvorno čakavci ikavci, doselili između 15. i 17. st. bježeći pred Turcima negdje iz područja oko rijeke Une i okolice.⁴ Nakon što su se naselili u području zapadno od Zagreba, postupno primaju neke kajkavske osobine od svojih susjeda kajkavaca (uključujući i zamjenu *ka*), ali unatoč tome njihova čakavska osnovica ostaje prilično očitom. Ona se, primjerice, očituje u njihovoj ikavici (ekavski se odrazi javljaju samo u nekim leksemima pod utjecajem kajkavskih govora) ili u *a*-ovskom odrazu poluglasa (odraz se *e* također javlja samo u nekim leksemima pod utjecajem kajkavskih govora). Da je riječ o izvorno čakavskim govorima, očito je i po prozodiji, poglavito po izostanku neocirkumfleksa koji je tipičan za prave kajkavske govore.

U ovom ćemo članku ukratko prikazati koje točno čakavske, a koje kajkavske osobine nalazimo u donjosutlanskoj akcentuaciji, tj. koje su čakavske osobine u njoj očuvane, koje su izgubljene, koje su promjene nastale pod utjecajem kajkavskih govora i koji su arhaizmi možda očuvani pod utjecajem kajkavskih govora. S obzirom na to da su kajkavski govori, pa tako i donjosutlanski, jako slabo opisani,⁵ teško je govoriti općenito o donjosutlanskoj akcentuaciji pa sam, iz praktičnih razloga, kao primjer donjosutlanskoga uzeo govor mjesta *Drinje* tj. *Drīje*.^{6,7} Drinčansku ćemo akcentuaciju usporediti s kajkavskom akcentuacijom. Primjere ću ponajprije uzimati iz svojih podataka o kajkavskim govorima (Konjščina, Zabok, Štuparje kraj Krapine, Mahično kraj Karlovca), kao i iz jedinih dvaju novijih koliko-toliko iscrpnih opisa kajkavskih naglasnih

³ Obično se eufemistično govori o “znatnim osobitostima kao u slovenskom jeziku” (Lončarić 1996: 14), kaže se da (zapadni) goranski govori pokazuju “osjetne afinitete prema slovenskim govorima” (Brozović – Ivić 1988: 93) ili da su “čvrsto povezani sa slovenskom akcentuacijom” (Lisac 1999: 163).

⁴ Usp. npr. i Krivošić 1979. i 1992. koji se suprotstavlja čestoj tezi da su donjosutlanci (u cijelosti) došli iz Bosne.

⁵ Dakako, nešto se podataka o donjosutlanskim govorima može naći, usp. npr. radove Šojat 1976a, Zečević 1988, Zečević 1997/1998. Kada je bilo moguće, navodio sam i primjere iz tih radova radi usporedbe. Za donjosutlanski, kao i općenito za kajkavski, nedostaju detaljniji opisi pojedinih naglasnih sustava.

⁶ Glas *ʃ* predstavlja nazalizirano *j*. Ovdje ćemo jednostavnosti radi pisati *Drinje*, a ne *Drīje*. U DGO: 202, 259 se bilježi *Drīʃje*, s “, a ne “, što ne odgovara izgovoru mojih obavjesnika, kao ni naglasku osnovne riječi *drīn*, *drīnā* (od koje je toponim vjerojatno izveden) koja se također bilježi u DGO: 259. Moguće je da je u DGO zabilježen šenkovački naglasak koji se razlikuje od drinčanskoga.

⁷ Zahvaljujem svojoj informantici Petri Šošćarić i njezinoj obitelji. *Drinje* se inače službeno zove *Drenje* (Brdovečko), što je zanimljiv primjer svojevrсна kajkavskog imperijalizma – kao službeno je ime uzet pokajkavljeni oblik *Drenje* umjesto izvornoga ikavskoga oblika, tj. onoga oblika koji sami Drinčanci upotrebljavaju. Također, i obližnji Šenkovac ima netočno, pokajkavljeno službeno ime Šenkovec.

sustava – kultnoga Jedvajeve opisa Bednje (Jedvaj 1956) i Marchova opisa Velike Rakovice (March 1981).⁸ Osim toga, dane su i reference na jezične podatke iz drugih radova posvećenih donjosutlanskom. Velika je Rakovica osobito bitna jer je riječ o govoru samoborskoga tipa zagorsko-međimurskoga dijalekta, a govori su toga tipa prvi susjedi donjosutlanskih govora te njihovi adstratni govori, tj. kajkavski su elementi prodirali u donjosutlanski u velikoj mjeri upravo iz govora sličnih govoru Velike Rakovice.⁹ Pritom je tu posebno bitno i to što je govor Velike Rakovice, i općenito toga područja, prozodijski arhaičan, tj. nije, kao ni donjosutlanski govori, imao fonetskih povlačenja naglasaka. Inače je većina kajkavskih govora, osim toga pojasa na zapadu (u koji pripadaju i bednjanski govori), u većoj ili manjoj mjeri izvršila određene retrakcije naglasaka, što onda uklanja mnoge stare prozodijske opreke (npr. stara se razlika *dūšà : sūša* potire postajući *dūša : sūša*).

2. Drinčanska prozodija i fonologija

Govor Drinja ima tronaglasni sustav (˘, ˆ, ˜) s prednaglasnom duljinom (˘˘), koja dolazi samo ispred naglasaka ˘. Kao što je rečeno, u govoru nije bilo nikakvih fonetskih povlačenja naglasaka, tj. svi su naglasci očuvali svoja stara mjesta, npr. *nogà, glāvà*, G. *nogē* itd. ˘ se ostvaruje tipično kajkavski, katkada posve kratko (iako ne baš potpuno “kanonski”, na štokavski način¹⁰), ali se umjesto njega često javlja i aloton ˘, tj. “tromi” naglasak (fonetski poludug ili dug). Taj se aloton, opet uobičajeno, u načelu ne javlja iza prednaglasne duljine, kao ni na zadnjem slogu, a katkada se izgovorom može posve približiti izgovoru neoakuta. Tu bi pak trebalo poduzeti posebna eksperimentalna strojna istraživanja. Naglasak ˆ, tipično za kajkavski i čakavski, nešto kraći od štokavskoga ˆ. Neoakut ˜ je uglavnom poprilično stabilan u neposljedn timerim slogovima, a na kraju se riječi katkada zamjenjuje naglasakom ˆ, usp. npr. *krā̃l, klū̃č*, g. *glāf* itd.¹¹, iako se i u dočetnim slogovima često dobro čuva, usp. npr. G. *sestrē, letī, jā* itd. Dočetni se neoakut pravilno iza prednaglasne duljine pokraćuje u ˘, usp. G. *hrā̃nē* prema G. *zemlē*.

Izvorni je odraz *ě u drinčanskom *i* (npr. *dīlat* ‘raditi’, *mlīt* ‘mljeti’, *dīda*), dok se ekavski odrazi javljaju pod utjecajem kajkavskoga (*bežāla, svētlo*). Isto je i s odrazom poluglasa koji je izvorno *a* (*dān*), dok se odraz *e* javlja pod utjecajem kajkavskoga (*pēs*). Govor ima samo srednje č i ž, koje ovdje bilježimo kao č i ž.

⁸ Ovdje sam primjere iz tih članaka ponešto prilagodio. Marcheve sam oznake za naglaske zamijenio uobičajenima, a neki su Jedvajevi primjeri napisani onako kako bi ih i on sâm pisao da nije imao tehničkih poteškoća (npr. s pisanjem naglasaka na *y*).

⁹ Za Samobor usporedi i Lang 1911. – 1914. i Žegarec Peharnik 2003.

¹⁰ Za “kanonski” ostvaraj ˘ usp. Kapović 2008a.

¹¹ Velikim slovima označavamo padeže u jednini, a malima padeže u množini.

Glas *v* je u govoru frikativ, *h* je često, ali nedosljedno očuvano, a dočetno se *-l* mijenja u *-u*.

3. Čakavske i kajkavske osobine u donjosutlanskom govoru Drinja

Glavni je dio članka strukturiran u dva dijela – u prvome dijelu nabrajamo čakavska naglasna obilježja, a zatim kajkavska naglasna obilježja. Valja reći da je podjela donekle uvjetna, pogotovo što se tiče kajkavskih obilježja, jer se, recimo, pod kajkavske osobine katkada svrstavaju inovacije pod utjecajem kajkavskoga, ali i neki arhaizmi koji su vjerojatno u donjosutlanskom samo očuvani iz starine pod utjecajem kajkavskoga. Katkada dakako nije posve jasno što je od toga dvoga posrijedi.

3.1. Čakavske osobine

Najistaknutija je čakavska, tj. nekajkavska osobina drinčanskoga govora nedostatak neocirkumfleksa¹² u mnogim kategorijama u kojim ga u kajkavskom inače redovno nalazimo na mjestu praslavenskoga staroga akuta.¹³ Ovdje navodimo te kategorije.¹⁴

1. I. imenskih *a*-osnova (n. p. *a*):

Drinje *krāvom*, *līpom*, *rībom*, *slāmom*, *žābom*, *lopātom*, usp. za kajk. Konjščina *krāvu*, *bābu*, Štuparje *z bāboj*, *s krāvuj* itd.

¹² O neocirkumfleksu općenito vidi npr. Kapović 2008a.

¹³ Usp. za popis Ivšić 1936: 70–71/1971: [664–665] i vrlo sličan popis u Lončarić 1996: 44–5. Valja reći da nisu svi primjeri s Lončarićeve popisa naj sretniji (tu je zapravo riječ o onima kojih na Ivšićevu izvornom popisu nema). Supini tipa *brāt*, *spāt* praslavenskoga su porijekla i nema ih smisla navoditi s primjerima mlađih južnoslavenskih (kajkavsko-sjevernočakavsko-slovenskih) neocirkumflekasa jer kod supinā naglasne paradigme *c* nije riječ o neocirkumfleksu, što se vidi već i po tome što je cirkumfleks u supinima čeonu naglasak (usp. kajk. *lōvit*). U supinima je dakle riječ o starom cirkumfleksu (koji može stajati samo na apsolutnom početnom slogu), a ne o neocirkumfleksu. Ista je stvar i s glagolskim pridjevima radnim poput *dāl*, *zvāl* (opet n. p. *c*), usp. štok. *ně dao*, *ně zvao*, gdje je također riječ o starom cirkumfleksu. Za razliku od toga imamo i dijalektalnoopćeslavenske primjere poput g. *krāv* koji jesu stariji od čisto južnoslavenskih neocirkumflekasa (usp. češ. *krav*), ali je ondje ipak riječ o neocirkumfleksu, a ne o starom cirkumfleksu (usp. štok. *od krāvā* s prenošenjem, a ne s preskakanjem, naglasaka). Također, primjeri *brān*, *dān* također pripadaju n. p. *c* i nipošto se ne mogu svrstavati zajedno s primjerima kao *rēzan*, *zdēlan* (n. p. *a*), kod kojih je doista riječ o neocirkumfleksu (usp. Drinje, gdje nema kajk. neocirkumfleksa: *brān*, *dān*, ali *zrīzan*, *obdīlan*). Za Lončarićeve primjere *sēsti* i *krāsti* vidi dolje. Primjer *pījēm* je analogijski, najstariji je naglasak *pījēm* (n. p. *c*, usp. Drinje *pījēm*) te ga ne treba uvrštavati u ovakav popis. Primjeri kao *ženāmi* nisu općekajkavski, usp. Velika Rakovica *nogāmi*, Bednja *ženūmi*.

¹⁴ Valja i napomenuti da se kategorije u kojima se neocirkumfleks javlja razlikuju u raznim kajk. govorima, ne samo zbog mlađih ujednačavanja nego i zbog starijih razlika. Međutim, kao i kajk. općenito, to je još gotovo potpuno neistraženo.

2. L. *o*-osnova (n. p. *a*):

Drinje *orihu*, *brātu*, *potòku*, *mšū*, *na vītru*, usp. za kajk. Konjščina *f potuòku* (uz analoško *f potòku*), Štuparje *na pot^uòku*, Velika Rakovica *ràku*, *děčecu*, *vētru* (March 1981: 258).

3. L. *i*-osnova (izvorno samo u n. p. *a* pa analogijom i n. p. *c*):¹⁵

Drinje *o smřti* (izvorno n. p. *a*),¹⁶ *na kòsti* (n. p. *c*), *pěci* (*pěč*, G. *pěci*, n. p. *c*), *na mästi* (*mäst*, G. *mästi*, n. p. *c*),¹⁷ usp. za kajk. Štuparje *x pãci*, *na k^uòsti*, *pa nôci*, ali Velika Rakovica *niti* bez neocirkumfleksa (March 1981: 261–262, vjerojatno analogijom prema ostalim padežima). U bednjanskom je pak *nit* sačuvalo stari naglasak samo u N., dok je u svim ostalim padežima poopćen $\hat{}$, sasvim sigurno analogijom prema starom naglasku L., g. i li. gdje se $\hat{}$ očekuje. Očekivani se $\hat{}$ ipak vidi posredno kod imenice *pegēībèl* (i njoj sličnih), koja ima L. *pegībeli* (< *pegībēli) (Jedvaj 1956: 302–303).¹⁸

4. n. srednjega roda:

Drinje *mšta*, *kolina* (i sekundarno nejasno *kōlina*), za kajk. usp. Štuparje *męsta*, Velika Rakovica *zřna* (March 1981: 259).

5. li. *o*-osnova (n. p. *a*):

Drinje li.¹⁹ *orīhi*, *brāti*, *zi sūsēdi* (usp. *sūsēd*, d. *sūsēdom*), usp. za kajk. Velika Rakovica li. *rāki*, *vētri*, *děčeci*, *potòki*, *zřni* (March 1981: 258–259).

6. određeni pridjevi, komparativi i redni brojevi (n. p. *a*):

Drinje *sīti* (usp. *siti*), *bogāti* (i sekundarno *bogāti*), *pūni*, *slābi* (usp. *slāb*), *zdrāvī* (usp. *zdrāv*); *slabīji*, *čistīji*, *novīji*²⁰; *přvi*, *drūgi*, za kajk. usp. Štuparje *sīti*, *bagāti*, *starējši*, Zabok *přvi*, *drūgi* itd. Drinčanske pak oblike tipa *krāvji*, *žābji* s neocirkumfleksom valja smatrati kajkavizmima. Oblik bi *krāvji* mogao imati $\hat{}$ i zbog skupine *-vj-*, ali to u obliku *žābji* ne dolazi u obzir.

7. prezent (n. p. *a*):

Drinje *būdem*, *gīnem*, *zdīgnem*, *vubūjem*, *obūjem*, *čūjem*, *hmūjem*, *lājem*, *grījem*, *skrījem*, *se šīje*, *plāčem se*, *kāple*, *brīšem*, *māžem*, *plūjem*, *vīdim*, *čīstim*,²¹

¹⁵ Izvorno se neocirkumfleks dakako javlja samo u n. p. *a*, npr. L. *smřti*, ali se onda analogijom širi i u n. p. *c*, npr. *kòsti* umjesto starijega *kostī* (usp. štok. *smřti*, ali *kòsti*).

¹⁶ Usp. N. *smřt*, G. *smřti*, n. *smřti*. Ipak, ova imenica u Drinju također pokazuje odklon prema n. p. *c*, usp. I. *zi smřtjū*.

¹⁷ Primjeri n. p. *c* nisu toliko relevantni.

¹⁸ Za nešto više od naglasnim paradigmama *i*-osnovā vidi Kapović 2007a.

¹⁹ U Drinju u l. i i. završavaju na *-i* (često su jednaki u *o*-osnovama), tj. l. je izgubio izvorno dočetno *-h*.

²⁰ Zanimljivo je da se u *stāriji* čuva stariji naglasak n. p. *a*, za razliku od *slabīji* i *čistīji*, gdje naglasak stoji analogijom prema *novīji* (tj. prema n. p. *b/c*) itd.

²¹ Za *i*-glagole n. p. *a* u Drinju usp. još i: *bāvit se* - *bāvim se*, *bāvīu*, *bāvila*; *būšit* - *būšim*,

dilam, kupùjem, putùjem, opàdam, usp. za kajk. Zabok *gìnem, vîdim, dèlam, kupùjem, mîslim*, Štuparje *vîdim, dèlam, zgìnem, kupùjem, dîmi se*, Konjščina *grâbim, djèlam, snîmle* ‘vadi’ (prema *snîmati*) itd.²² Usp. u također “kajkavskom ikavskom” Lijevom Sredičkom *cîca, pàda, kùva*, ali *opàde* (Zečević 1997/1998: 368).

8. m. r. *l*-particip kod glagola na suglasnik (I. vrsta):

Drinje *pobègoù* (s unesenim kajk. *e* umjesto *i*), usp. za kajk. Zabok *grîzel*, Štuparje *zgrîzel, pobègel*, također i Bednja *grèizel, sîkel* (Jedvaj 1956: 312–313).²³ Usp. u Lijevom Sredičkom *zdîgal* (Zečević 1997/1998: 368).

Drinčanski su primjeri *posîkòù* i *zgrîzòù*²⁴ irelevantni jer je kod njih naglasak sekundaran (prema oblicima prezenta n. p. *c*), usp. i *sîkla*.²⁵

*bùšij, bùšila; čistit - čistim, čistij, čistila; čùdit se - čùdij se je, čùdila; đimit se - đimim se, đimij se je, đimila se je; gâdit se - gâdim se, gâdij se je, gâdila se je; gâzit - gâzim, gâzij, gâzila; glâdit - glâdim, glâdij, glâdila; grâbit - grâbim, grâbij, grâbila; kîtit - kîtim, kîtij, kîtila; klâdit se - klâdim se, klâdij, klâdila; kvâčit, zakvâčit - kvâčim, kvâčij, kvâčila; slîčit - slîčim, slîčij, slîčila; lûpit - lûpim, lûpij, lûpila; mîrit, zmîrit - mîrim, mîrij, mîrila; mùčit - mùčim, mùčij, mùčila; mîslit - mîslim, mîslij, mîslila; mîrvit - mîrvim, mîrvij, mîrvila; nûdit - nûdim, nûdij, nûdila; pàzit - pàzim, pàzij, pàzila; prâtit - prâtim, prâtij, prâtila; prâvit se - prâvim, prâvij, prâvila; pûšit - pûšim, pûšij, pûšila; rûšit, zrûšit - rûšim, rûšij, rûšila; sîlit - sîlim, sîliš, sîlila; slînit - slînim, slînij, slînila; tlâčit - tlâčim, tlâčij, tlâčila; trâtit - trâtim, trâtij, trâtila; vâdit - vâdim, vâdij, vâdila; žâliti - žâliti, žâliti, obogâtit - obogâtim se, obogâtij se je, obogâtita; zablâtit - zablâtim, zablâtij, zablâtita; zgotòvit - zgotòvim, zgotòvij, zgotòvila (usp. *gotòv, gotòva*); objâsnit - objâsnim, objâsnij, objâsnila (posuđeno iz standarda?); korîstit - korîstim, korîstij, korîstila (usp. *kòrist, G. kòristi*); okûsit - okûsim, okûsij, okûsila; zarâtiti - zarâtim, zarâtij, zarâtita; prestrâšiti - prestrâšim, prestrâšij, prestrâšila; tovârit - tovârim, tovârij, tovârita.*

²² Što se tiče glagolâ, Lončarić (1996: 44) navodi kao primjer za kajk. neocirkumfleks i infinitive *sèsti* i *krâsti*. Međutim, ti primjeri nisu baš relevantni jer mnogi kajk. govori tu nemaju neocirkumfleksa. Usp. u Bednji (Jedvaj 1956: 312) *krâosti* ‘krasti’, *sâsti* ‘sjesti’, *srâsti* ‘sresti’, *epâosti* ‘pasti’, ali Zabok *sèsti, krâsti, opâsti*, Štuparje (kraj Krapine) *sèsti, pâsti, krâsti*, Velika Rakovica *krâsti, pâsti* (March 1981: 270). Naravno i u Drinju je *krâst, sèst* (s kajk. sekundarnim *e* ili poopćenjem **e* iz prezenta), *opâst*. S obzirom na to da je u Bednji posvjedočeno *prâsti* ‘presti’, *pòsti* ‘pasti, pasem’, *grîsti*, očito je da je *ˆ* u prve infinitive prodro iz prezenta poput *krâodnam*, dok se to u drugoj skupini glagola, prema prezentima tipa *prâdâm*, nije moglo dogoditi.

²³ Za Veliku se Rakovicu (March 1981: 270), sudeći po opisu, mogu uzeti oblici **strîgel, *sèkel* bez neocirkumfleksa iako nisu izravno zabilježeni u radu.

²⁴ Usp. i *-o-* umjesto *-a-* na mjestu sekundarnoga poluglasa. Šojat (1976a: 39) ne spominje takve mogućnosti za donjosutlanski.

²⁵ Usp. i u štok. u Vrgorskoj krajini sekundarno *grîzla* na Ravči prema starijem *grîzla* u Prapatnicama (usp. prezent *grîzen*). Glagoli *grîsti* i *sjèci* (uz *prèsti, strîci* i još neke) pripadaju praslavenskim glagolima n. p. *c* s baltoslavenskim akutom, koji imaju u nekim oblicima stari akut (*grîsti, grîzao*), a u drugim cirkumfleks (*grîzem, grîzil*). Kako takvi glagoli imaju “miješani” naglasni obrazac (malo akut, malo cirkumfleks) u odnosu na glagole koji imaju ili samo stari akut (poput *ljèsti, ljèzëm, ljèzao*) ili samo cirkumfleks (poput *trèsti, trèsem, trèzao*), jasno je da tu dolazi do raznih miješanja ovisno o govoru. Tako npr. prema starijem *pâsti, pâsem* (ARj) imamo mlade *pâsti, pâsem* (ERj), gdje glagol u potpunosti prelazi u obrazac tipa *trèsti, trèsem*

9. ž. r. *l*-participa (na korijenu ili sufiksu):

Drinje *čistila, grābila, vīsila, bořila, leřila, sidřila, glēdřila, přdřila, smřdřila, zdignila, zřnřila; srřala, poslřala, klřala, mřřila; zdřilala, kopřala, iskřala, přsřala, lřzřala; vřnřila; vozřila, nosřila, hrānřila*, usp. za kajk. Konjščina *čistila, zasřtila, diřelala* (prema *dřlal* itd.), Štuparje *garřela, videla, Zabok opřala, grřzla, gorřela, vřdla*, takoder i Velika Rakovica *břla* ‘břla’, *znřala, klřala, řřila, přsřala* (< *přsřala, usp. *přsřal*), *sřjala, slābřila, vābřila* (< *vābřila, usp. *vābřil*),²⁶ *glēdřela* (< *glēdřela), *videla, svřnřila* (< *svřnřila), *vēnřila* (March 1981: 271–275), Bednja *epāolo, bēřilo* ‘břila’, *dřelo, dēřgnulo, petāgnulo* (< *petāgnřulo), *vēřidlo, leřielo* (prema *lātřel*), *skērbelo* (< *skērbēlo), *mřerilo, brřnřilo* (usp. *brōnřil*)²⁷ (Jedvaj 1956: 312–316) itd. Usp. i u Lijevom Sredičkom *gorřila, sřla, přřela* (Zečević 1997/1998: 368).²⁸

10. *n*-particip kod *a*-glagola (n. p. *a*):

Drinje *zřřzan, obđřlan, zbrřřsan, namāzan*, usp. za kajk. Velika Rakovica *posējan* (March 1981: 272). Za Bednju usp. *pesējuno* ‘posijana’, ali *pretřruno* ‘protjerana’ (Jedvaj 1956: 312).²⁹

11. ispred određenih sufiksa:³⁰

Drinje *mřřinar, řřbnřjak, gāvran, pāuk, mřřsec; govēřina, řřřina; bābin, māmın*, usp. za kajk. Štuparje *čęřstar, mřřinar, apāojek* ‘pauk’, *gavāēřina*, Zabok *mřřinar, řřbnřjak, govāēřina* itd.

12. prefiksalne trosložne *a*-osnove:

Drinje *sřsēřa*, usp. Velika Rakovica *sřředa* (March 1981: 261) od *sřsēřa.

(naravno i *pāsla/pāsra* prema *trēsra/trēsra*), a s druge strane imamo uobičajeno *krřřti, krāřem* prema starijem *krřřti, *krādřem* (usp. Vrgada *krēřden*). Tendencija je dakle da tip A (tipa *lřřřti*) prelazi u tip A/C (tipa *grřřti*), a tip A/C u tip C (tipa *trēsřti*). Usp. u Velikoj Rakovici (March 1981: 269) sekundarno *grřřti* s drinčanskim *grřřst, posřč, strřč* (prezent *strřřřem*). Šojat (1976a: 38) pak za donjosutlanski bilježi *resřč* ‘rasjeći’.

²⁶ Kod kratkih je osnova naglasak na korijenu tipa *sřřlila* prema *selřil* (takoder i u drugim glagolskim vrstama), u Velikoj Rakovici i drugdje u kajk., vjerojatno nastao analogijom prema dugim osnovama gdje je promjena $\text{~}^{\text{~}} > \text{~}$ pravilna (usp. *zābāva > *zābava*, Ivšićeva kajkavska retrakcija), usp. Дыбо 2000: 28. Usp. slovenski *nosřla, mlatřla* i kod dugih i kod kratkih.

²⁷ Ali i *sřřlilo* (ž) prema *syřřlil* (m) ‘soliti’ kod izvorno kratkih osnova, kao i u Velikoj Rakovici i drugdje.

²⁸ U primjeru *vinčala*, koji Zečevićeva navodi, nije riječ o neocirkumfleksu nego o duljenju u zatvorenom slogu ispred sonanta.

²⁹ Дыбо (2000: 27), citirajući građu iz Bednje, ne navodi oblik *pretřruno*, ali navodi pretpostavljene *lāojun, *vřejun iako nije jasno na osnovi čega zaključuje da bi ti oblici morali biti baš takvi u Bednji, da ne govorimo da je oblik *lāojun (standarno bi bilo **lājān) sâm po sebi prilično nevjerojatan (glagolski pridjev trpni od *lajati*!).

³⁰ Ti su sufiksi u štok. i čak. često dugi, bar u nekim govorima i oblicima (*mřřnār, pāuk* itd.).

Primjeri *oprâva*,³¹ *otâva* i *posûda* su kajkavizmi u Drinju, a kod primjerâ tipa *zâbava*, *zâstava* to ne treba nužno pretpostavljati jer je takav naglasak u tim tvorbama naširoko poznat i u čak. i u štok. (usp. štok. *zâbava/zâbava*, dij. i *zâbava*). Primjer *sûsêda* valja samo uvjetno uzeti za čakavizam jer se takav naglasak, bez neocirkumfleksa, može naći i u kajkavskom, usp. i slovenski *sosêda*. Ipak, kako Velika Rakovica ima naglasak *sûseda*, može se reći da tu drinčanski čuva razliku prema bliskim kajk. govorima (iako bi trebalo detaljnije ispitati više govora da bi se donosili konačni zaključci).

13. imenice tipa *volja*³²:

Drinje *kôžza*, usp. Štuparje *k^uôžza*, *v^uôļa*, Zabok *kôžza*. Neke su imenice toga tipa i u drinčanskom dobile neocirkumfleks pod utjecajem kajk. govora ili su jednostavno cijele riječi s naglaskom posuđene – *vôļa* i *mêļa*³³.

14. novi zatvoreni slog nastao ispadanjem poluglasa:

Drinje *hrûška*, *vîšnja*, *pšenîčni*, *sriđnji*, *ženîdba*, *čerîšnja* ‘trêšnja’, *bûkva*, *brîtvâ*, usp. za kajk. Štuparje *hrûška*, *vîšnja*, *svâdba*, *šenîčni* (: *šenîca*), *srêđnji*, *g^uôrnji*. No nailazimo i na neke kajkavizme – usp. drinčanski *svâdba*, *rûčka*³⁴. Usp. u Lijevom Sredičkom *măčka*, *rûška*, ali *třčka* (Zečević 1997/1998: 368).

I na kraju, nevezano uz problem neocirkumfleksa:

15. Tragom bi se čakavskoga mogli smatrati i jedini ostaci preskakanja naglasaka u govoru Drinja: *nâ poļe*, *nâ poļu*, *čês poļe*. Kao što je poznato, u kajk. je preskakanje naglasaka uglavnom nestalo bez traga, iako se i u kajk. govorima ponegdje može naći kakav ostatak.

3.2. Kajkavske osobine³⁵

1. Naglasak u *l*-participima n. p. *c* čini bitnu poveznicu s kajkavskim govorima. Tu je ponajprije činjenica, da je u drinčanskom, kao i u svim kajkavskim govorima, nastavak *l*-participa nenaglašljiv³⁶ (isto vrijedi i za

³¹ Za ovu riječ imam, zanimljivo, zabilježen oblik *ôprava* u Štuparju, Zaboku, Tugonici (kraj Marije Bistrice) i Mahičnom (kraj Karlovca). Usp. *oprâva* u Samoboru (Žegarac Peharnik 2003).

³² Više o naglasku tog tipa imenica u Kapović 2007b.

³³ Usp. *mêl(j)a* u DGO: 279.

³⁴ Zanimljivo je da su u zatvorenom slogu prije sonanta u sredini riječi naglasak u Drinju dulji u $\hat{}$: *sûnce*, *slâmka*, *zapâmtit*, *zdrâvje*, G. *zâjca* ‘zeca’ (analogijom i *zâjac*), *pâlci* itd. Na kraju riječi nema duljenja: *kônji*, *jâvâm*, *gotôv*, *papâr*, *zdrâv*, *sîr*, *stâr*, *krâj*. Neobično je da se na sjeveru čakavskoga javlja $\hat{}$, a ne $\tilde{}$, usp. npr. u Mahičnom kod Karlovca (prijelazni prigrorski dijalekat) *pandîlka* ‘ponedjeljka’ (: *pandîlak*), *stârca* za neoakut.

³⁵ Za većinu u nastavku navedenih karakteristika usp. opet za popis Ivšić 1936: 71–72/1971: [665–666] i Lončarić 1996: 43.

³⁶ Lončarić (1996: 108) pomalo nejasno veli: “U kajkavštini je npr. *klê:la*, *trê:sla*, što je

infinitivni nastavak). To znači da je naglasak starih oblika poput *bolá ili *píla pomaknut na korijen.³⁷ Usp. Drinje *brála, dála, píla, prála, vlíla* (prema hrv. stand. *brála, dála, píla, prála*, dij. *ulíla*). Takav se naglasak može tumačiti utjecajem kajkavskih govora, ali to nije sigurno s obzirom na to da se takav naglasak javlja i u čakavskom (npr. Brač, Hvar, Murter itd., usp. Kapović 2008a) i u štok. na samom zapadu Posavine (Siče, Magić Mala, Orubica, Davor) i u Podravini (usp. Kapović 2008b). Lako je moguće da je dotična izoglosa obuhvaćala predak donjosutlanskoga i prije seobe među kajkavce.

2. Što se tiče naglasaka *l*-participâ, od nenaglašljivih je nastavaka *l*-participâ, bitnija činjenica da je drinčanski, kao i kajkavski općenito, očuvao praslavensku pomičnost naglasaka u *l*-participima *i*-glagolâ³⁸ n. p. c (a za razliku od štokavskoga i čakavskoga³⁹). To je bilježito za kajkavski, premda se za starije faze razvoje isto to, dakako, mora rekonstruirati i za štokavski i čakavski. Usp. npr. Drinje *zgùbiu - zgubíla - zgùbilo - zgùbili - zgùbile - zgubíla* ili *òprostiù - oprostíla*.⁴⁰ No tu valja reći da je teško pretpostaviti da je donjosutlanski tu opreku prvo bio izgubio, kao većina čakavskih (i štokavskih) govora, pa da ju je poslije, pod utjecajem kajkavskih govora, opet uveo. Puno je vjerojatnija

u dvije vrste govora različitog podrijetla. U glavnini govora to je *trěsla, klěla*, s novim prasl. akutom, a u manjem broju govora na istoku to je od *klę:lã, trę:slã* u OKA [osnovnoj kajkavskoj akcentuaciji, op. M. K.], što odgovara naglasku u *rũ:ka, glã:va* od *ru:kã, gla:vã*”.

³⁷ Usp. štok. govore u kojima je *bôla* umjesto *bòla* često na zapadu, ali je ipak obično *píla*, tj. kod glagola s osnovom na samoglas I. vrste naglasak ostaje na dočetnom *-a*.

³⁸ Usp. i Drinje *bõjau - bojála - bõjalo* i *běžau - bezála - běžalo*.

³⁹ U štok. takva pomičnost kod *i*-glagola nije očuvana nigdje, a u čakavskom samo u ostacima na samom sjeveru (usp. Kapović 2008a).

⁴⁰ Usp. još npr. za drinčanske glagole n. p. c i njihov naglasak u *l*-participu: *drobít - drobím, zdrobí, dròbiu, drobíla, zdròbíl, zdròbite!*; *dogodít - se dogodí, dõgodíu se je, dõgodíla/dogodíla se je, dõgodílo se je, kosít, pokosít - kosím, pokosím, kòsiu, pòkosíu, kosíla, pokosíla, pokòšíl, pokòšíte!*; *hlovít - hlovím, hlòviu, hlovíla; oprostím, oprostí, òprostiù, oprostíla, opròstíl, restopít - restopí, rěstopíu, restopíla, restòpíl, restòpíte!*; *trošít - troším, tròšiu, trošíla, potrošíla, tròšíl, tròšíte!*; *veselít se - veselím se, vèselíu se, rězveselíu, rezveselíla; zvonít, zvòniu, zvoníla; žalostít - žalostím, žàlostíu, rěžalostíu, režalostíla; šćiníla (kaj si šćiníla?)*; *zgubít - zgubím, zgùbil, zgubíla; platít - platím, plàtiu, platíla, plãíl, plãíte!*; *pustít - pustím, pùstiù, pustíla, pùstíl, pùstíte!*; *posadít, presadít (ali sãdít) - sadím, sãdiu, sadíla, sãdíl, sãdíte!*; *strílím, stríliu, stríli!; tajít - tajím, tàjiu, tajíla, tàjíl, tàjíte!*; *posušít - posuší, pòsušiu, posušíla, posùšíl, posùšíte!*; *vučít se - vučím se, vùčil, nãfçil, vučíla, nãfçíla, vùčít se!, vùčíte se!*; *zbúdí - budím se, zbudím, zbúdiu, zbudíla, se zbúdili, zbúdi se!, zbúдите se!*; *cídít - cidím, scidí, cidiu, cidíla, scidíu, scidíla, cídíl, cídíte!*; *dílít, podílít - dílim, díliš, díli, podílím, podílímò, díliu, díli!; dilíla, dílíl, dílíte!* (usp. *diu*, G. *dílã*); *gãšít - gasím, zgasí, gasímò, zgasímò, gãsil, gasíla, gãšíl, gãšíte!*; *zgrãdí(?) - zgradím, zgrãdiu, zgradíla, zgrãdíl, zgrãdíte!*; *hlãdí, prehlãdí se - hlãdí, prehlãdí, hlãdiu, prehlãdíla, hlãdíl, hlãdíte!*; *hjávit - hjávím, hjávímò, hjãviu, hjãvíla, hjãvílo, hjãvíl, hjãvíte!*; *kãdí - kadím, kadí se, kãdiu, kadíla, kãdíl, kãdíte!* ‘pušiti’; *krívít, okrívít - okrivím, òkriviù, okrivíla, okrívíl, okrívíte!* (usp. *krív, krívã, krívoo, kríví*); ? *křstít - křstím, křstíu/křstíu, křstíla* (usp. *křstě, křstěna, křstěno*); *mãstít - mastím, zamastí, mãstíu, mãstíla, zamastíla, mãstíl, mãstíte!* (usp. *mãst, G. mãstí*); *glòbít - globím, globí*. Više o drinčanskim *i*-glagolima u Kapović *uskoro*.

pretpostavka da je u doba doseljenja donjosutlanski još čuvao pomičnost naglasaka u n. p. *c* kod *i*-glagolâ te da je tâ karakteristika u njemu, jednostavno, kao i kod kajk. govora koji su ga okruživali, očuvana, dok je u većini drugih čak. govora nestala.

3. Treća je važna naglasna izoglosa, koja veže donjosutlanski s kajk., naglasak supina (i uopće postojanje supina⁴¹). U govoru Drinja postoje, uobičajeno za kajkavski, odnosi tipa: *brât - brât, spât - spât, pît - pît, ((po)sîč) - sîč* itd. Usp. za kajk. Konjščina *sěči - ìdem sîěč, spâti - ìdem spât, Štuparje spâti - ìdem spât, sěči - sěč, brâti - brât, pîti - pît, Zabok spâti - ìdem spât, sěči - sîěč, brâti - brât, pîti - pît* itd. U Drinju kod višesložnih glagola naglasak u supinu ipak ostaje isti kao u infinitivu: *ìdem popît, lovît, kosît* (prezent *kosîm*, n. p. *c*).⁴² Opet se postavlja pitanje je li razlikovanje naglasaka supina od naglasaka infinitiva u n. p. *c* (koje je naslijeđeno iz praslavenskoga) plod utjecaja kajk. govora ili čuvanje arhaizma pod utjecajem okolnih kajk. govora koji su ga također očuvali? Ipak, kako se supin u čak. i štok. inače nikad ne čuva, bit će da je ovdje posrijedi ipak utjecaj kajkavskih govora na donjosutlanski.

4. Izoglosu s kajkavskim čini i naglasak L. *o*-osnova s dugim korijenom muškog roda (ali za neživo) n. p. *c*, koji u Drinju ima neoakut na prvom slogu, umjesto očekivana dočetnoga naglasak (usp. hrv. stand. *u grâdu, na brijégu*) – Drinje *v grâdu* (D. *grâdu*),⁴³ *na brîgu* (N. *brîg*, G. *brîga*, D. *brîgu*), *po dânu* (N. *dân*, G. *dâna*, D. *dânu*), *na zîdu* (D. *zîdu*), *na zûbu* (N. *zûb*),⁴⁴ L. *strâhu* itd. Kod imenica koje znače živo, kao što je i uobičajeno, naglasak je $\acute{}$, kao i u drugim padežima – *o sînu* (N. *sîn*),⁴⁵ *o mûžu* (N. *mûž*, G. *mûža*)⁴⁶ itd. Kod kratkih je osnova n. p. *c* naglasak na osnovi, ujednačeno prema ostalim padežima: *na bròdu* (N. *bròd*, G. *bròda*), *na mòstu* (N. *mòst*, G. *mòsta*)⁴⁷ itd. Kod imenica n. p. *b* naglasak je u L. uobičajeno na nastavku, kao i u ostalim padežima: L. *gr̄mù* (N. *gr̄m*, G. *gr̄mâ*), L. *dvōrù*, L. *konjù* (N. *kōnj*, G. *konjâ*),⁴⁸ *na stolù* (N. *stōŷ*, G. *stolâ*),⁴⁹ L. *popù* (N. *pōp*, G. *popâ*),⁵⁰ *na poslù* (N. *posâŷ*, g. *poslōv*), L. *bîkù* (N. *bîk*, G. *bîkâ*) itd.

⁴¹ Treba napomenuti da se supin od infinitiva u drinčanskom razlikuje samo po naglasku (kod nekih glagola), s obzirom na to da je infinitiv u drinčanskom izgubio dočetno *-i*, za razliku od većine kajk. govora koji čuvaju infinitivno *-ti* za razliku od supinskoga *-t*.

⁴² Inače se u kajk. naglasak i tu razlikuje, usp. Konjščina *vloviti - ìdem lõvit*.

⁴³ Usp. i n. *grâdi*, g. *grâdov*, d. *grâdom*, a. *grâde*, li. *po/z grâdi*.

⁴⁴ Usp. i n. *zûbi*, g. *zûbov*, d. *zûbom*, li. *na/zi zûbi*.

⁴⁵ Usp. i n. *sîni*, g. *sînov*, d. *sînom*, li. *o/zi sîni*.

⁴⁶ Usp. i n. *mûži*, g. *mûžov*, d. *mûžem*, li. *o/z mûži/mûži*.

⁴⁷ Usp. i n. *mòsti*, g. *mostōv*, d. *mòstom*, li. *na/z mòsti*.

⁴⁸ Usp. i n. *konjî*, i. s. *kōnji*.

⁴⁹ Usp. i I. *zi/za stolòm*, n. *stolî*, g. *stolōv*, d. *stolòm*, li. *na/zi stolî*.

⁵⁰ Usp. I. *popòm*, n. *popî*, g. *popōv*, d. *popòm*, li. *o/s popî*.

Naglasak je tipa *v grādu* tipičan kajkavski – usp. Štuparje L. *svētu* (N. *svēt*, G. *svēta*), *po dēnu* (N. *dēn*, G. *dēna*), ali L. *krālū* (N. *krāl*, G. *krālā*), Velika Rakovica L. *grādu*, ali L. *volū*, *pūžū* itd. (March 1981: 253, 256–257) i Bednja L. **grāodu*, ali i L. *kŷenju* itd. (Jedvaj 1956: 295–297).⁵¹ Izvor neoakutu u ovakvim primjerima treba tražiti u duljini dočetnoga -u (usp. Ivšić 1936: 71/1971: [665]) i izvoditi na sljedeći način: *v grādu* < **grādū* (usp. Samobor *na ognū*, Ivšić *isto*) kao što se kajk. *na prāgu* izvodi od **prāgū*.⁵² Kako se drinčanski naglasni obrazac s neoakutom u L. n. p. c, ali s dočetnim naglaskom u L. n. p. b slaže s obrascom Velike Rakovice, tu je zacijelo riječ o utjecaju susjednih kajkavskih govora. Opreka D. *grādu* - L. *grādu* (umjesto *grādu* - **grādū*) nalikuje opreci, opet tipično kajkavskoj, sr. r. *pīlo* - ž. r. *pīla* (umjesto *pīlo* - **pīlā*) iako je zapravo riječ o različitim procesima – kod imenicā je riječ o Ivšićevoj kajkavskoj retrakciji (˘˘ > ˘˘), dok je kod glagolā riječ o tome da su određeni nastavci (ōnī *l*-participā i infinitiva) jednostavno postali nenaglašljivi.

Važnu izoglosu s kajkavskim čine i oblici u kojima se na kratkim slogovima javlja ˘ (prema starom kratkom neoakutu * ˘, koji bi trebao dati ˘):

5. Neoakut je u Drinju poopćen u određenim pridjevima n. p. b i n. p. c i dugih i kratkih slogova, tipično za kajk., a u nekim se primjerima širi i na n. p. a. Usp. Drinje *gōli*, *mōkri* (usp. *mōkar*), *nōvi*, *tōpli* (usp. prilog *tōplo*), *zelēni*, *debēli*, *oštri*, *dōbra* (usp. *dobrō*), n. *širōke*, *glibōki*, I. *črlēnom*, *bīli*, *žūti*; *bōsi*, *tūpi* (usp. *tūp*), *mlādi* (usp. *mlād*), *tīdi*, *cīli*, *tēški*, *krātki*, *tānki*; *pamētni*, *čīsti* (izvorno n. p. a), *dūgi* (izvorno n. p. a), *stāri* (: *stār*), *prāvi*, *mālī*⁵³ itd. Tako je i u Lijevo Sredičkom (Zečević 1997/1998: 368). Za kajk. usp. npr. Štuparje *drāgi*, *b^uōsi*, *žūti*, *čērni*, *bēli*, *zelēna* itd. Širenje staroga naglasnoga obrasca n. p. b na n. p. c (proces *mlādi* > *mlādī*) je izvršen u praktički svim čakavskim govorima i u dosta štokavskih govora (Kapović 2008a). U kajk. je govorima taj proces također uglavnom poopćen,⁵⁴ s tim da je dugi neoakut iz primjerā tipa *žūti* (i sekundarno *mlādi* < **mlādī* Ivšićevom kajkavskom retrakcijom) poopćen i na

⁵¹ Drinje se poklapa s Velikom Rakovicom (i Štuparjem), a ne s Bednjom. U prvim dvama se ˘ na korijenu u L. javlja samo u n. p. c, a u Bednji i u n. p. c i u n. p. b. Lončarić (1996: 43), kao općekajkavski, navodi i oblik L. *grāde* (n. p. c) i oblik L. *dvōru* (n. p. b). Valja napomenuti da, općenito gledajući, može i L. *dvōru* biti analogijom prema *grādu*, kao što i L. *dvōrū* može biti analogijom prema *dvōrā*, *dvōrōm* itd.

⁵² Valja reći da je povijesno objašnjenje tu, kao i inače kada je riječ o neocirkumfleksu, sporno. Nije jasno je li nastavak isprva bio uvijek dug ili samo u nekoj od naglasnih paradigama (tj. da je bio dug npr. u n. p. a i n. p. c, a kratak u n. p. b), a i samo je porijeklo te dužine (tj. je li ona originalna ili nekako sekundarna) sporno.

⁵³ Ova posljednja tri primjera povijesno gledano pripadaju n. p. a (usp. hrv. stand. prilozi *prāvo*, *mālo*), ali su u svim štokavskim i južnijim čakavskim govorima (tj. osim u onim sjevernočakavskim govorima koji tu imaju neocirkumfleks) dobili sekundarni neoakut iz ne posve jasnih razloga.

⁵⁴ Ipak ima ostataka, usp. Velika Rakovica *mrski* (March 1981: 265).

pridjeve kratkoga sloga – *gōli, tōpli* itd.

U Drinju tendencija poopćenja ~ djeluje i kod pridjeva na *-ski* i *-ji*, usp. *bōžji, kōzji, pēsji, vrāžji, kokōšji*,⁵⁵ *žēnski, kōnjski, svīnjski*. Usp. i *mūški* (mlađi govornici) prema *muškī* (stariji govornici). U kajkavskom nije taj proces ipak poopćen kod pridjevâ na *-ski, -ji, -ni*, usp. u Velikoj Rakovici (March 1981: 265): *divjī, cvetni, ludskī* ‘ljudski’ itd. Valja reći da se primjeri poput *kokōšji* mogu naći i drugdje u čakavskim govorima te ne treba takve oblike nužno smatrati kajkavskim utjecajem.

6. U kajk. se nerijetko javlja i poopćen ~ na imenicama na *-je*, tj. ponajprije kod imenica n. p. *b* (i dugih i kratkih), usp. Drinje *lištje, gīmlje, grōzdje, kōle, trišće, kamēnje, zēle, snōpje, grōbje, pērje, zīnje, drīvje, remēnje, cvītje, tīnje* itd. Međutim, to nije neka isključivo kajkavska pojava, usp. i u stand. hrv. *grōžđe, grōblje* prema starijem dij. *grōžđe, grōbļe*. Za kajk. usp. i Štuparje *lištja, gērmlja, zālja, snōplja*. Stari obrazac n. p. *c*, s dočelnim naglaskom, nije nestao iz kajk., usp. u Velikoj Rakovici (March 1981: 255–256) *mladjē, sadjē*, u Domaslovcu kraj Samobora *smetjē, latjē* (Šojat 1976b: 53) itd. Takav je naglasak javlja i u drinčanskom *smetjē* (usp. i toponime *Podmladjē, Pajovjē* zabilježene u DGO: 202),⁵⁶ a i drugdje u “kajkavskih ikavaca”, usp. Lijevo Sredičko *smetļē, posudļē* (Zečević 1997/1998: 367).

7. Neoakut se u kajk. poopćava i u n. *o*-osnovâ sr. r. tipa (ponajprije u n. p. *b*, a onda i drugdje). Usp. u Drinju *sēla, rēbra, vīna; imēna, ramēna, vrimēna* (li. *vrīmēni*), *čudēsa, nebēsa* (na *nebēsi*). Slično je i u Lijevom Sredičkom (Zečević 1997/1998: 368). Usp. za kajk. Velika Rakovica (March 1981: 257) *drēva, imēna* itd. Dotična se izoglosa od kajk. širi preko podravskoga staroštok. sve do staroštok. sjeverne Baranje, pogotovu u tipu *imēna, čudēsa* (usp. Kapović 2008b).

8. Neoakut se na kratkim slogovima javlja u kajk. i u l. i *o*-osnova. Neoakut je u i. i l. isprva bio obilježje dugih osnova n. p. *b* (npr. l. *krāļih, i. *krāļi) što se onda u mnogim dijalektima širi i na duge osnove n. p. *c* (npr. l. *mūžih, i. *mūži umjesto *mužih, *muži), a u kajk. dodatno i na kratke osnove n. p. *b* (npr. *kōñih, kōñi* umjesto *kōñī(h)). Usp. u Drinju li. *nōži, s kōnji, z vōli, na kōli, s pēsī*. Usp. kod dugih osnova li. *kotāči*, za n. p. *c* na *brīgi*. Javljaju se ipak i primjeri bez toga kao li. *popī, stolī, loncī* itd. Za kajk. usp. li. *vōli, ōgni, kotāči* (March 1981: 253–254), l. *kŷenje, i. kŷenji, l. stŷelce, i. stŷelci* (Jedvaj 1956: 295).

9. Još jednu izoglosu s kajk. čini i ^ koji se javlja u nekim prijedložnim izrazima, a što je opet tipično za kajk. Usp. u Drinju *vōdu* < *v vodu ‘u vodu’,

⁵⁵ Usp. štok. *bōžjī* (sekundarno *bōžjī*), *kōzjī, kokōšjī*.

⁵⁶ Vidi i DGO: 233 za neke primjere, a u rječniku u DGO i primjere poput *capjē, cvitjē, cvrtjē* itd.

vjûtro, *v lôzu* ‘u šumu’ (usp. *lozà*, *z lozê*, *v lozi*), ali *v ôci*. U DGO (: 230) se za donjosutlanski bilježi *v lôzi*, *f îži*. Za kajk. usp. Štuparje *hju̇tra* ‘ujutro’, *hpôla* ‘u polje’, Zabok *f îži* < **v hiži*. Duljina se ovdje tumači duljenjem u naknadu zbog ispadanja poluglasa, dakle **vъ jûtro* > *vjûtro*.

4. Zaključak

U naglasnom se sustavu Drinja vide mnoge poveznice i s polazišnim čakavskim sustavom i s adstratnim kajkavskim sustavima. Na čakavsku osnovicu ukazuje sustavno izostajanje neocirkumfleksa u tipičnim kajkavskim uvjetima (npr. *čistila*, n. *mîsta*, L. *brātu*, I. *krâvom* itd.), osim u pojedinim primjerima. Što se tiče primjerâ u kojima nalazimo neocirkumfleks, na njihovu sekundarnost ukazuje i to što se neocirkumfleks javlja samo u zasebnim leksemima (kao *posûda*), koji su iz kajk. ili izravno posuđeni ili su se naglasno uglédali na kajk., i u nekim tvorbama (npr. *žâbji*). U samoj se morfologiji, dakle u glagolskim ili imenskim oblicima, u kojima bi neocirkumfleks stajao u opreci prema \sim , takav neocirkumfleks nikada ne javlja. Nema nijednoga glagolskoga ili imenskoga oblika u kojem bi se prema osnovnom \sim u Drinju javio neocirkumfleks (kad je riječ o supinu, to je cirkumfleks praslavenskoga porijekla, a ne neocirkumfleks, kako rekosmo).⁵⁷ Dakako, teoretski bi se moglo reći da je u paradigmama neocirkumfleks mogao biti uklonjen analogijom, ali to se nikako nije moglo dogoditi u ama baš svim primjerima (u kajk. se govovima događa da neocirkumfleks u nekim oblicima nestane analogijom, ali to je ograničeno na pojedine primjere). Sve i da uvažimo taj prigovor, ostaju nam riječi poput *gâvran* ili *mîsec* u kojima \sim teško da može biti sekundaran.⁵⁸ To nam sve jasno dokazuje da je drinčanski govor starinom čakavski. Takvi opći zaključci dakako stoje i za ostale donjosutlanske govore, iako treba biti oprezan jer se donjosutlanski govori razlikuju po stupnju pokajkavljanja, tj. neki su čakavskiji ili kajkavskiji od drugih.⁵⁹

Pod utjecajem su kajkavskoga adstrata u drinčanski ušle ili su, pod utjecajem kajkavskoga, očuvane brojne karakteristike tipične za kajk. govore – npr. pomičnost naglaske u *l*-participima *i*-glagola tipa *lovîla* (n. p. *c*), naglasna opreka infinitiva i supina (*pît* - *pîit*), neoakut u L. *o*-osnova n. p. *c* (*v grâdu*) te \sim na kratkim slogovima u primjerima kao *sêla*, *zelêni*, *s kônji* itd.

⁵⁷ Dakako, tu ne računamo ni g. tipa *krâv* koji su dijalektalnog općeslavenskog porijekla, tj. ne javljaju se samo u kajkavsko-sjevernočakavsko-slovenskom arealu.

⁵⁸ I tu bi se moglo nagađati da bi mogla biti teoretski riječ o utjecaju oblikâ tipa **gâvranica* ili **mîsečina*, ali to također, zapravo, ne dolazi u obzir kao rješenje.

⁵⁹ Usp. npr. u Lijevom Sredičkom (nesustavne) oblike s neocirkumfleksom tipa *opâde* (uz *pâda*) ili *kostjâmi* (Zečević 1997/1998: 368) ili često uvođenje glasa *e* kao odraza poluglasa u Brdovcu (Šojat 1976a: 39).

Literatura

- ARj = *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. 1–97 [vol. I–XXIII]. Zagreb: JAZU, 1881–1976.
- BRABEC, IVAN 1969. Sutlanski ikavci. *Kaj* II/5, Zagreb, 25–32.
- BROZOVIĆ, DALIBOR – PAVLE IVIĆ 1988. *Jezik, srpskohrvatski/hrvatskosrpski, hrvatski ili srpski*. Zagreb: JLZ “Miroslav Krleža”.
- ДЬБЮ, ВЛАДИМИР А. 2000. *Морфологизированные парадигматические акцентные системы. Типология и генезис*. Том I. Москва: Языки русской культуры.
- DGO = JAKOLIĆ, BOŽICA – JASNA HORVAT (ur.) 2007. *Donjosutlanski govor i običaji. Zbornik kajkavske ikavice*. Šenkovec: OŠ Ivana Perkovca.
- ERj = *Hrvatski enciklopedijski rječnik*. Zagreb: Novi liber, 2002.
- IVŠIĆ, STJEPAN 1936. Jezik Hrvata kajkavaca. *Ljetopis JAZU*, sv. 48: 47–88 [citirano prema: IVŠIĆ, STJEPAN 1971. *Izabrana djela iz slavenske akcentuacije (Gesammelte Schriften zum slavischen Akzent)*, mit einer Einleitung sowie Berichtigungen und Ergänzungen des Verfassers herausgegeben von Christian Alphonsus van der Berk, Slavische Propyläen, Texte in Neu- und Nachdrucken. Band 96. München: Wilhelm Fink Verlag]
- JEDVAJ, JOSIP 1956. Bednjanski govor. *Hrvatski dijalektološki zbornik* 1, Zagreb, 279–330.
- JURIŠIĆ, BLAŽ 1973. *Rječnik govora otoka Vrgade, uspoređen s nekim čakavskim i zapadnoštokavskim govorima, II dio: Rječnik*. Zagreb: JAZU.
- KAPOVIĆ, MATE 2007a. Naglasne paradigme imeničnih *i*-osnovâ u hrvatskom. *Croatica et Slavica Iadertina* III, Zadar, 71–79.
- KAPOVIĆ, MATE 2007b. The *vòl’ā-type Accent in Slavic. [ur. KAPOVIĆ, MATE – MATASOVIĆ, RANKO]. *Tones and Theories. Proceedings of IWōBA 2005*. Zagreb: IHJJ, 89–104.
- KAPOVIĆ, MATE 2008a. Razvoj hrvatske akcentuacije. *Filologija* 51, Zagreb, 1–39.
- KAPOVIĆ, MATE 2008b. O naglasku u staroštokavskom slavonskom dijalektu. *Croatica et Slavica Iadertina* IV, Zadar, 115–147.
- KAPOVIĆ, MATE *uskoro*. Accentuation of *i*-verbs in Croatian Dialects. *Proceedings of IWōBA III*.
- KRIVOŠIĆ, STJEPAN 1979. Porijeklo sutlanskih ikavaca. *Republika XXXV/7-8*, Zagreb, 749–763.
- KRIVOŠIĆ, STJEPAN 1992. Slike iz prošlosti zaprešićkog kraja od 1209. do 1903. *Zaprešićki godišnjak* 2, Zaprešić, 177–223.
- LALJAK, STJEPAN (ur.) 2002. *Brdovečki zbornik 2002*. Zaprešić: Matica hrvatska - Ogranak Zaprešić.

- LANG, MILAN 1911. – 1914. Samobor. Narodni život i običaji. *Zbornik za narodni život i običaje*, 16: 1–128, 161–274, 17: 1–150, 193–342, 18: 1–138, 235–372, 19: 39–320.
- LISAC, JOSIP 1999. *Hrvatski govori, filolozi, pisci*. Zagreb: Matica hrvatska.
- LONČARIĆ, MIJO 1996. *Kajkavsko narječje*. Zagreb: Školska knjiga.
- MARCH, WILLIAM J. 1981. Kajkavian Inflectional Morphophonemics: an Analysis of the Morphology of Dialects of Velika Rakovica, Virje, and Bednja. *RAD JAZU* 388, Zagreb, 237–312.
- ŠOJAT, ANTUN 1976a. Kajkavski ikavci kraj Sutle. *Rasprave Instituta za jezik* 2, Zagreb, 37–44.
- ŠOJAT, ANTUN 1976b. Govor u Samoboru i njegovoj okolici. *Rasprave Instituta za jezik* 2, Zagreb, 51–72.
- TEŽAK, STJEPKO 1970. Kajkavci na razmeđu. *Kaj* III/6, Zagreb, 38–48.
- ZEČEVIĆ, VESNA 1988. Kajkavski ikavci s gledišta jezičnoga kontakta. *Rasprave Zavoda za jezik* 14, Zagreb, 217–231.
- ZEČEVIĆ, VESNA 1997./1998. Kajkavci ikavci u Lijevoj Središnjici (fonološki aspekt). *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 23/24, Zagreb, 357–371.
- ZEČEVIĆ, VESNA 2000. *Hrvatski dijalekti u kontaktu*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- ŽEGARAC PEHARNIK, MILAN 2003. *Mali tematski rječnik samoborskoga kajkavskog govora*. Samobor: Samoborfest.

Čakavian and Kajkavian Features in the Accentuation of the Lower Sutla Dialect of Drinje

Summary

The article discusses the Čakavian and Kajkavian elements in the accentuation of the lower Sutla dialect (“donjosutlanski”, a kajkavianized Čakavian dialect) on the example of the dialect of Drinje. The most important Čakavian feature is the complete lack of the neo-circumflex accent in morphology (*kràvom*, *o bràtu*, *o smr̂ti*, pl. *m̂sta*, *sl̂bi*, *č̂ujem*, *po**b**ègou*, *č̂istila*, *namàzan*), and elsewhere (*gàvran*, *kòža*, *v̂šnja* etc.). Neo-circumflex is found only in isolated words and derivatives, such as *opràva*, *vòla*, *svàdba*, *žàbji* etc. In one way or another, the following examples are to be attributed to the influence of Kajkavian: *p̂ila*, *jav̂ila*, supine *p̂it*, *v gr̂adu*, *zel̂eni*, *ŝela*, *s k̂onji*, *vĵutro* etc.

Ključne riječi: akcentuacija, čakavski, kajkavski, donjosutlanski, Drinje, neo-cirkumfleks

Key words: accentuation, Čakavian, Kajkavian, lower Sutla dialect, Drinje, neo-circumflex